

Akademiet for yngre forskere

Akademiet for yngre forskere
Drammensveien 78
0271 Oslo
yngreforskere.no
kontakt@yngreforskere.no

Det kongelige kunnskapsdepartementet
Postboks 8119
Dept 0032 Oslo
Postmottak@kd.dep.no

Oslo, 25. juni 2022

HØRINGSSVAR: NOU 2022: 2 AKADEMISK YTRINGSFRIHET

Akademiet for yngre forskere (AYF) takker for muligheten til delta i denne høringsrunden. Vi slutter oss til utvalgets valg av undertittel om at god yringskultur må bygges nedenfra, hver dag.

AYF vil først berømme utvalgets arbeid. Vi vil spesielt takke for at utvalget har vært utadrettet i sitt arbeid og aktivt oppsøkt innspill fra relevante aktører i sektoren. Blant annet sendte vi i AYF vårt innspill til utvalget i november 2021 og det er gledelig at flere av våre innspill gjenspeiles i NOUen. AYFs innspill kan leses på våre [nettsider](#). Vi vil også takke utvalgsleder Anine Kierulf for å ha holdt innlegg på vår vintersamling i februar 2022.

Her følger våre bemerkninger til utvalgte punkter.

Utvalgets mandat og tid:

Utredningen er gjennomgående god, og adresserer en rekke betimelige spørsmål. Den beskriver situasjoner som mange yngre forskere kan kjenne seg igjen i. Den har også vært viktig i vårt eget arbeid for å utvikle en politikk om akademisk frihet.

Selv om vi berømmer arbeidet og det har kommet frem en god kartlegging av den akademiske yringsfriheten skulle vi gjerne sett at utvalget fikk mer tid til sitt arbeid. AYF mener at innspillsrunden på høsten 2021 var svært kort, og generelt har arbeidet hatt preg av at det har vært korte frister til å gi innspill.

Vi skulle gjerne i større grad sett at mandatet og fokuset lå på den akademiske friheten som helhet. Det er i stor grad rettet mot UH-institusjonene, men kunne i større grad også belyst utfordringene knyttet til instituttsektoren.

I tillegg stiller vi spørsmål ved utvalgets fokus på *formidling* som det helt sentrale ved utredningsarbeidet. Slik utredningen eksemplifiserer under punkt 4.2.2 om utviklingen i utvalgte land, så er det også gjennom undervisning (eksempel: USA) og forskning (eksempel: Danmark, Frankrike) at den akademiske friheten møter motstand. Selv om forholdet mellom akademisk yringsfrihet og formidling

Akademiet for yngre forskere

er helt sentralt, skulle vi gjerne sett mer om den akademiske yringsfrihetens vilkår i norsk forskning og særlig undervisning.

Akademisk yringsfrihet som begrep

AYF har forståelse for at det er et eget begrep for akademisk yringsfrihet som stiller kvalitetskrav til de akademiske yringerne. Dette er presisert i vår felles høringsuttalelse sammen med resten av [Akademibevegelsen](#) som kan ses i høringsinnspillet fra Det Norske Videnskapsakademi til denne høringen.

Likevel syns vi det har vært utfordrende å skille mellom begrepene akademisk frihet og akademisk yringsfrihet, og at dette skille kan skape unødvendig forvirring. Vi vil også presisere at forskere er omfattet av den øvrige grunnlovsfestede yringsfriheten, da også retten til å gjøre ikke-kvalitetssikrede uttalelser.

Departementet bør derfor vurdere om dette er et begrep som bør etableres i UH-lovverket.

Midlertidighet

Nær 44% av ansatte i academia er midlertidig ansatt. Som nevnt i vårt innspillsbrev fra november er vi bekymret for at midlertidighet og usikre stillingsforhold skaper en «nedkjølingseffekt» som både direkte og indirekte rammer unge forskeres akademiske frihet og dermed også deres yringsfrihet. Dette rammer i stor grad yngre forskere siden denne gruppen er i større grad representert blant de midlertidige ansatte. Vi har erfart at midlertidige ansatte vegrer seg for å ytre seg i frykt for at det kan påvirke deres arbeidsforhold og muligheter for fast ansettelse. Et eksempel på dette kan ses i intervju med tidl. leder Ingrid Lossius Falkum i [Aftenposten august 2021](#).

AYF støtter derfor oppunder utvalgets forslag om at «(3) Universiteter og høyskoler skal sikre at ansatte og studenter får tilstrekkelig opplæring i og forutsetninger for utøvelse av akademisk frihet, herunder akademisk yringsfrihet»

I tillegg til opplæring, skulle vi sett flere forslag på institusjonelle tiltak for å verne om ansattes akademiske (yrings)frihet, inkludert rutiner og beredskap, rådgivning og støtte dersom enkeltforskere eller fagmiljøer blir utsatt for press og kampanjer. Institusjonene må stå klare til å bære byrden når den akademiske friheten og yringsfriheten kommer under press i praksis.

Formidlingsindikator

Vi viser her til vårt hørings svar til Hatlen-utvalget: Vi vil ikke anbefale at det innføres en egen indikator for formidling i finansieringssystemet. Den viktigste årsaken er at formidling er krevende å kvantifisere og det er vanskelig å kvalitetssikre forskjellige typer formidling.

Blant annet vil et for snevert fokus på formidling i media også undergrave annen viktig formidling som f.eks. formidling mot skoler, næringsliv og andre samfunnsgrupper. Vi vil imidlertid anbefale Kunnskapsdepartementet om å framheve viktigheten av formidling i oppdragsbrevene til institusjonene

Akademiet for yngre forskere

og gjerne oppfordre institusjonene til å finne gode måter å belønne formidling på i sitt eget system (f.eks. lønn, priser, internfinansiering og ansettelsesprosesser og lignende).

Vi stiller oss positive til mange av tiltakene som foreslås for å gi stipendiater opplæring i formidling, slik som medietrening o.l. Vi er derimot skeptiske til forslaget om å innføre et krav om allmennrettet formidling til doktorgradsavhandlinger.

Ytringsvettregler

Vi støtter oppunder utvalgets forslag til ytringsvettsregler og at det er utarbeidet en egen erklæring for akademisk ytringsfrihet.

Departementets arbeid videre

Vi verdsetter at regjeringen har rettet søkelyset på arbeid med å kartlegge den akademiske ytringsfriheten og arbeidet utført av Kierulf-utvalget. Likevel er dette en del av et pågående arbeid som bør kartlegges jevnlig. På lik linje med at man har et studiebarometer, bør man vurdere å ha en ordning med et akademisk frihets-barometer. Dette er blant annet foreslått i Forskerforbundet sitt høringsvar.